

Sessie 11: Waarom we onszelf zoeken maar niet vinden. Een pleidooi voor de oppervlakkigheid

Spreker

Coen Simon is een Nederlandse filosoof en schrijver. Met zijn essays in NRC Handelsblad, nrc.next en dagblad Trouw is hij spraakmakend in het publieke debat. Van hem verschenen onder meer het veelbesproken 'Waarom we onszelf zoeken maar niet vinden' (2008), het literaire 'Zo begint iedere ziener' (2010) en het succesvolle 'En toen wisten we alles. Een pleidooi voor oppervlakkigheid' (2011).

Inhoud

Moeten we weten wie we zijn om de juiste keuzes te kunnen maken? Geen simpele vraag die bovendien veel nieuwe vragen oproept. Filosoof Coen Simons schreef er een boek over, getiteld 'Waarom we onszelf zoeken maar niet vinden'. Hij geeft een lezing over de fixatie op ons brein, onze obsessie met zelfreflectie en de verregerende verwetenschappelijking.

Hij begint bij zichzelf, Simon als middelbare scholier. Hij was een laatbloeiër, zo bekend hij, verloor zijn laatste melktand pas op zijn vijftiende en bleef lang de kleinste van de klas. Daar werd hij voor het eerst geconfronteerd met de vraag wat hij als vervolgopleiding wilde doen. 'Mensen die zeiden: je moet doen wat je echt wilt'. Een opvatting die volgens Simon minder ongedwongen is dan het lijkt, het veronderstelt dat je weet wie je bent.

Daar liggen volgens de filosoof twee veronderstellingen aan ten grondslag. Ten eerste dat we iets willen wat diep in onszelf zit en ten tweede dat we een 'zelf' kunnen vinden. Maar wat willen we dan als we 'iets willen'? Is het niet meer zo dat we iets 'willen willen'? Terwijl de wereld geen etalage is waaruit we kunnen kiezen. 'De wereld is niet statisch, maar toont zich als een chaos'. Het is volgens Simon een illusie dat we onszelf kunnen vinden, alle zelfreflectieverslagen waar we tegenwoordig mee om de oren geslagen worden, ten spijt.

Simon verlevendigt zijn filosofische en soms wat abstracte betoog met anekdotes en filmfragmenten. We zien een scène uit de film *Being John Malkovich*, waarin de acteur John Malkovich in een memorabele scène via een deurtje in een kantoorpand in zijn eigen hoofd belandt. Hiermee illustreert de filosoof onze obsessie met de zoektocht naar onszelf. Ook maakt Simon dankbaar gebruik van de film *Eternal sunshine of the spotless mind* (van dezelfde scenarioschrijver). Hierin laten de twee hoofdpersonages en ex-geliefden alle herinneringen aan elkaar via een hersenbehandeling wissen uit hun geheugen.

Hierdoor komt hij aan bij zijn tweede stelling, namelijk de dominantie van de neurowetenschappen in de huidige tijd en tegelijkertijd ook in zijn boek 'En toen wisten we alles. Een pleidooi voor oppervlakkigheid'. Volgens Simon bestaan er veel te hoge verwachtingen over de hersenwetenschap. 'Men heeft de neiging alles vanuit de hersenen te verklaren, kijk maar naar het succes van boeken als *Wij zijn ons brein* en *De vrije wil bestaat niet*'. Er is volgens Simon een overwaardering van de neurowetenschappen: 'breinboeken verkopen als tierelier'. Hij noemt de fixatie op het brein dan ook gekscherend 'de neurocrisis'.

Zijn pleidooi voor de oppervlakkigheid is eerder een pleidooi voor het gezonde verstand. Hij pleit ervoor om naar de oppervlakte te kijken en daaruit te leren in plaats van in de illusie te leven dat we alles via de wetenschap te weten kunnen komen. 'De wetenschap is niet gelijk aan de werkelijkheid, je ziet niks in het brein als je niet kijkt naar het culturele gedrag'.

Niet 'meer weten' geeft zin aan ons leven, maar wat dan wel? De kunst, volgens Simon, het interpreteren van verhalen, waaraan we onszelf kunnen spiegelen. 'Juist het fictieve maakt dat we ons verstand aanscherpen'.

Verslaggever

Judith Nuijen, Kif Kif reporter

